

STRESZCZENIE

W pracy przedstawiono korelację pomiędzy przemianami cywilizacyjnymi na przestrzeni ostatnich dwóch tysięcy lat a strukturą przestrzenną Londyńskiej Krainy Doków.

Procesy rozwojowe i punkty zwrotne w historii Zjednoczonego Królestwa pokazane na tle geograficznym znalazły odbicie w przekształceniach Londyńskich Doków. Przemiany cywilizacyjne Brytanii na tle Cesarstwa Rzymskiego w przestrzeni zainicjowały funkcję doków w formie umocnionych nabrzeży do portu rzeczno-zaplecza przeładunkowego. Przez ten pierwszy kanał dystrybucji przepływały towary i wiedza o ówczesnym świecie. W 410 roku nastąpił Pierwszy Brexit, który ukształtował życie na wyspie najpierw w odosobnieniu a następnie poprzez kontakty handlowe z kontynentem. Wymusiło to rozbudowę nabrzeży przy których przeładowywano statki. Zacieśnienie więzi gospodarczych i politycznych nastąpiło po wejściu Brytanii do chrześcijańskiej Europy. Bogacące się ośrodki władzy państwowej, kościelnej i feudałów stały się atrakcyjne dla wojowniczych plemion germańskich i Wikingów. Paradoksalnie najazdy wzmacniały Brytanię i umocniły państwo szczególnie po podboju Brytanii przez Wilhelma Bastarda. Wraz ze wzrostem znaczenia Brytanii rosło znaczenie jej stolicy Londynu co wpłynęło na zmiany struktury portu i doków. Drugi Brexit dokonany przez króla Henryka VIII wzmocnił gospodarczo skarbiec królewski a początek budowy Imperium przez Elżbietę I po pokonaniu Wielkiej Armady ugruntowało w mieszkańcach Brytanii poczucie wolności i niezależności.

Flota Brytyjska dominowała na morzach a towary przywożone i eksportowane ładowane były w rozbudowującym się wzdłuż nabrzeży porcie londyńskim. Rewolucja burżuazyjna, okres republiki za rządów Olivera Cromwella, okres monarchii Stuartów i po Deklaracji Praw monarchia parlamentarna jako uwarunkowania polityczne oraz odkrycia geograficzne odegrały wielką rolę w kształtowaniu Brytanii i jej stolicy Londynu. Dzielnica doków przeżywała gwałtowny rozwój.

Dzięki swobodzie myśli po akcie apostazji Henryka VIII Anglia potrafiła pokierować Rewolucją Naukową, która rozpoczęła się w dniu śmierci Mikołaja Kopernika w 1543 roku i publikacji jego dzieła *De revolutionibus orbium coelestium*. Kumulacja bogactwa na Wyspach Brytyjskich, panowanie na morzach i oceanach, rozwój nauk stosowanych, niebywały rozwój technologii zmienił Brytanię w ciągu 200 lat z kraju feudalnego w gospodarczą potęgę o ustroju monarchia parlamentarna. Wszystkie te zmiany wpływały na rozwój stolicy i jej portu handlowego.

Dotychczasowe Brexity Brytanii skutkowały niezależnością Pierwszy Brexit w 410 roku i wyprzedzającym inne kraje rozwojem technologicznym i gospodarczym Drugi Brexit w 1559 roku.

Brytania była pierwszym krajem, który przeszedł w ciągu kilkudziesięciu lat z cywilizacji pierwotnej - agrarnej do cywilizacji wtórnej- przemysłowej. W wyniku Rewolucji Przemysłowej zaczęła rozbudowywać się londyńska dzielnica doków z nowo budowanymi basenami, z użyciem najnowszych technik budowlanych. Wokół doków rozbudowywały się dzielnice przemysłowe i osiedla robotników zatrudnionych w dokach i fabrykach. To te tereny przyciągały imigrantów z całego świata, którzy w dokach znajdowali prace i tutaj się osiedlali.

Zmiany w globalnym układzie sił po zakończeniu I Wojny Światowej rozpoczęły proces ustępowania Wielkiej Brytanii z pozycji niekwestionowanego światowego supermocarstwa, który zakończył się z powstaniem dwubiegunowego świata po II Wojnie Światowej. Wielka Brytania obserwując powstawanie nowego ładu ekonomicznego, powstawanie wielkich ponadnarodowych korporacji, pierwsza dostrzegła symptomy nowej cywilizacji, która nastąpiła po 200 letniej fazie cywilizacji przemysłowej. Prognozy futurologów i socjologów takich jak Toffler (Trzecia Fala, Szok Przyszłości) zaczęły się sprawdzać dużo wcześniej niż to zakładano. Ukształtowały się partnerskie układy z dawnymi koloniami zamiast militarnie kontrolowanej dominacji, a wykorzystanie potencjału intelektualnego tak wykreowanych partnerów pozwoliło wejść znowu na pierwszym miejscu w cywilizację tercjarną czy też informatyczną (czasem nazywaną też cywilizacją społeczeństwa wiedzy).

Wyszczególnione w dysertacji wydarzenia i procesy miały swoje odbicie w przekształcaniu się struktury funkcjonalnej i struktury przestrzennej londyńskich doków. Zaczęło się od skromnego portu z czasów rzymskich. Po Pierwszym Brexicie powstał drugi port założony przez Sasów u ujścia rzeki Fleet do Tamizy. Następnie port i doki rozwijały się w szybkim tempie wzdłuż Tamizy w stronę jej ujścia usiłując sprostać nowym wyzwaniom stawianym przez rozwijającą się gospodarkę i wzrost znaczenia kraju. Na początku XVII wieku zaczęło brakować nabrzeży możliwych do adaptacji na port i doki, a wówczas zaczęto budować sztuczne kanały przecinające na przykład Wyspę Psów. Ta intensyfikacja zagospodarowania postępowała w okresie budowy imperium kolonialnego i jako efekt rewolucji przemysłowej. W latach 60 tych XX wieku niegdyś tętniąca życiem dzielnica London Docklands zaczęła kojarzyć się negatywnie jako obszar zaniedbany przestrzennie, kryminogenny, już w zasadzie Londynowi niepotrzebny, blokujący swobodny dostęp do Tamizy.

Rozwój i degradacja obszaru londyńskich doków były odbiciem wzrostu i zmierzchu wielkości imperium brytyjskiego.

Zainicjowany przez rząd Margaret Thatcher program Urban Development Corporation, którego flagowym przedstawicielem okazała się London Docklands Development Corporation i wybudowana nowa dzielnica „London Docklands” okazał się skuteczną. Przeobrażenia Krainy Londyńskich Doków, jakie dokonały się w ciągu ostatnich 38 lat są wynikiem działalności agencji rządowej London Docklands Development Corporation.

